

เทศน์เช้า วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ มาทำบุญ บุญกุศล บุญคือความสุขใจ ความสุขใจ ความสุขหาได้ที่ไหน มันมีแต่ความทุกข์ ความทุกข์หัวใจ เห็นไหม น้ำไหลลงต่ำ คำว่า “น้ำไหลลงต่ำ” ธรรมชาติของมันต้องไหลไปที่ต่ำ เป็นธรรมชาติของน้ำ แต่หัวใจของคนนะ น้ำใจของคนถ้าเวลามันชักให้สูงขึ้น มันจะชักให้สูงขึ้นด้วยศีลธรรม

ศีลธรรมจริยธรรม ศีลธรรมมันเกิดขึ้นมาได้จากที่ไหน ศีลธรรมมันเกิดขึ้นมาจากการกระทำ จากการกระทำนะ จิตใจเราเสียสละ จิตใจเราคิดแต่สิ่งที่เป็นคุณงามความดี เราให้เขา เราให้เขาเพราะอะไร ให้เขามันเป็นผลบุญของเรา ให้เขา ให้ความสะดวก ให้วัตถุเขาเพื่อให้เขาดำรงชีวิต เพื่อให้เขามีความสะดวกสบาย แต่ของเราละ เราสะดวกสบายด้วยความประหยัด มัธยัสถ์ของเราไง

คูตี เวลาพระบิณฑบาตมา ได้มาด้วยความมกน้อย ได้มาด้วยความสันโดษ ความสันโดษคือได้มาตามมีตามได้ ได้มาด้วยความสันโดษ แต่เรามกน้อย เราฉันทพอประมาณ เราฉันทเพื่อหยอดน้ำมันล้อเกวียนไม่ให้มันมีเสียงดังออกแอดขึ้นไป เรารักษาไว้ รักษาชีวิตนี้ไว้ไง เห็นไหม มกน้อย ยังสันโดษอีก ถ้าเราสันโดษของเรา สันโดษเพื่อดำรงชีวิต เราจะดูแลหัวใจของเราไง

หัวใจมันดูแลยาก มันดูแลยากเพราะเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิดมันส่งออกตลอดเวลา แต่ถ้าส่งออกตลอดเวลา เราจะกำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเพื่อรักษาใจของเรา คูตี เวลาเด็กน้อย กว่ามันจะโตขึ้นมาแต่ละคน มีลูกคนหนึ่งจนไป ๗ ปี เราต้องดูแลรักษาตลอดตั้งแต่อ่อนแต่อดขึ้นมากว่าจะเจริญเติบโตขึ้นมา เวลาเด็กมัน โตขึ้นมาสัมผัสมาอาชีวะ เลี้ยงชีพด้วยความถูกต้องของเขา พ่อแม่มีความสุข เพราะลูกเรามีความสุข

นี่เหมือนกัน เราจะดูแลหัวใจของเรา พระที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันแต่น้อยๆ เพราะอะไร เพราะว่าถ้าฉันมาก ชาติชั้นชั้นมันทับจิต คนเราถ้ามันสะดวกสบาย มันมีความสุขของมัน กินอิ่มนอนอุ่นขึ้นมามันจะคิดแต่เรื่องโลกๆ ทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าเรามีสติปัญญา มันจะคิดของมันอยู่อย่างนั้น ธรรมชาติมันคิดของมันอยู่อย่างนั้น เราตั้งสติของเราไว้ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเราไว้ เรารั้งไว้ รั้งไว้มันก็รั้งไว้ไม่อยู่ เพราะชาติชั้นชั้นมีกำลังของมัน

เราผ่อนอาหารๆ ผ่อนอาหารเพื่อเหตุนี้ไง ผ่อนอาหารเพื่อว่า ถ้าดูแลรักษาง่าย เพราะมันไม่มีกำลังจนเกินไป แต่เวลาเราจะอดอาหาร เห็นไหม กิเลสเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา เพราะเรากินเราก็มีความสุขไง เรากินเราก็กินอิ่มนอนอุ่น แล้วเรามาผ่อนทำไม ผ่อนให้มันเป็นความทุกข์ ความยากไปทำไม ถ้าผ่อนเป็นความทุกข์ความยาก นี่เหี้ยมมันมีสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นความดี ด้านหนึ่งมันก็มีแต่ความทุกข์ ด้านหนึ่งมันก็เป็นบุญกุศล ด้านหนึ่งเป็นอกุศล ด้วยความไม่รู้เท่าของมัน

เวลาเราผ่อนอาหารๆ ผ่อนอาหารมันมีความหิวความกระหายเป็นเรื่องธรรมดา แต่ความหิวกระหาย จิตใจ ชาติชั้นชั้นมันไม่มีกำลัง มันไม่ทับหัวใจให้อยู่ในอำนาจของมัน ถ้ามันไม่ทับหัวใจให้อยู่ในอำนาจของมัน นี่น้ำใจๆ น้ำใจจะชักน้ำให้สูงขึ้น น้ำใจมันจะชักตัวเองให้สูงขึ้น สูงขึ้นที่ไหน สูงขึ้นถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมา รักษาใจของเรา ถ้าใจเรามีความสงบ เราทำบุญกุศลขึ้นมา เราอุทิศส่วนกุศล อุทิศส่วนกุศลที่ไหน

นี่เราทุกข์เรายาก แต่เวลาเราเสียสละขึ้นมา สิ่งนี้เราเสียสละ เราเป็นผู้ให้ ถ้าเป็นผู้ให้ จิตใจของเรามันปลอดโปร่ง จิตใจเราปลอดโปร่ง อุทิศส่วนกุศล อุทิศความรู้สึกอันนี้ เห็นไหม เวลาเขาบอกว่าเวลาอุทิศส่วนกุศลที่จะได้บุญกุศลมากคือเวลาภาวนา ถ้าจิตมันสงบแล้ว จิตสงบมันมีความสุข มันได้สัมผัสอันนั้น มันเอาสิ่งนั้นอุทิศกุศลไปได้

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราปฏิบัติขึ้นมา กุศลๆ กุศลเกิดจากใจ กุศลเกิดจากหัวใจของเรา หัวใจของเรามันจะชักหัวใจของเราให้สูงขึ้นๆ ถ้ามันสูงขึ้น เห็นไหม น้ำไหลลงต่ำทั้งนั้นแหละ ยิ่งกิเลสค้นหาความทะยานอยากมันล้นฝั่งๆ มันดึงหัวใจให้อยู่ในอำนาจของมัน ให้อยู่ในค้นหาความทะยานอยากครอบงำหัวใจ มันชักลากไปหมดแหละ แล้วเราจะฝืนมันๆ เราต้องฝืนมัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ เสียสละมา

เสียดละชีวิต เสียดละทุกอย่างมาเลย ทำไมไม่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาละ ทำไมเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลารื้อค้อนๆ ต้องไปรื้อค้อนกับเจ้าลัทธิต่างๆ ศึกษาๆ

ด้วยการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้ด้วยใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง มีการกระทำอันนั้นไง ถ้าการกระทำอันนั้นมันทำขึ้นมาเป็นความจริงขึ้นมา สิ่งทีการกระทำนั้น นี่มันโคๆ ทางอันนอก ทางที่จิตใจจะก้าวเดินไป ถ้าก้าวเดินไป เราทำเพื่อประโยชน์อันนี้ เราทำเพื่อประโยชน์อันนี้ เราพยายามทำเพื่อประโยชน์อันนี้ เราจะชักหัวใจเราให้สูงขึ้น ชักหัวใจให้สูงขึ้น

ฉะนั้น เวลาชักหัวใจให้สูงขึ้น คุณ เวลาพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล พระสีวลีมีบุญกุศล คุณ ทานรองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกตะเจ้ญใจเวลามาบวชแล้วเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาไม่เคยฉันท้าวอ้อมเลย นี่มันเสมอกันด้วยหัวใจ มันเสมอกันด้วยการเป็นพระอรหันต์ แต่มันแตกต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมี เห็นไหม อำนาจวาสนาบารมีของพระสีวลี พระสีวลีทำไมเป็นแบบนี้ล่ะ? เขาทำของเขามา เขาสละของเขามา เขาสร้างสะสมของเขามา เวลาบุญกุศลมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นพระอรหันต์ขึ้นไป ลากสักการะมันมาด้วยการกระทำ มาด้วยพันธกรรมของจิต จิตมันได้สร้างสมมา

เวลาพระอรหันต์ที่เวลาทุกข์เวลายากขึ้นมา เวลาทุกข์เวลายากขึ้นมาเราก็กะเสือกกระสนของเราไป เราก้ทำคุณงามความดีของเราไป ทำคุณงามความดีที่ไหน เพราะเราทุกข์เรายาก จะเอาอะไรไปทำความดี เราก้ทำความดีในหัวใจของเราใจ รักษาหัวใจของเราใจ ถ้าใจของเรามันทำขึ้นมามันก็มีเขาวนมีปัญญาเหมือนกันใจ แต่อำนาจวาสนาบารมีมันจี้ทุกข์ขี้ยากใจ เวลามันสิ้นสุดแห่งทุกข์ มันไม่เคยกินข้าวอ้อม ไม่เคยกินข้าวอ้อมแม่แต่มือเดียว แม่แต่มือเดียว พระสารีบุตรมาจับบาตรให้มือแรกที่ฉันข้าวอ้อม แล้วก็นิพพานวันนั้นเลย

เวลามันเป็นที่อำนาจวาสนา เราจะชวนชวายทางโลก เขาว่าแข่งอำนาจวาสนากันไม่ได้ อำนาจวาสนาใครจะแข่งกับใคร ความแข่ง จังหวะและโอกาสมันมาของมันอย่างนั้น แต่ของเราเราปากกัดตีนถีบของเรา เราทำของเรา ถ้าเราไปน้อยเนื้อต่ำใจว่าเราไม่มีอำนาจวาสนาเหมือนคนอื่น

ไม่มีอำนาจวาสนาเหมือนคนอื่น ทำไมเรามีศรัทธาละ เขามีอำนาจวาสนา เรือนของเขาใหญ่ เขามีอำนาจวาสนา เขามีบารมีของเขา เขามีสังคมของเขา เวลาเขาจะประพฤติปฏิบัติของ

เขา เขาละล้าละลังไปหมด ของเรา เรามีตัวคนเดียว ถ้าเรามีตัวคนเดียว เวลาเราจะปฏิบัติเราก็อยู่ โคนไม้ของเรา เราจะไม่ไปคิดถึงใคร เราคิดถึงแต่ต้นไม้ นี่ คิดถึงความเป็นอยู่ของเรานี้ ถ้าคิดถึง ความเป็นอยู่ เห็นไหม เรือนเราหลังเล็ก เราจะทำความสะอาดมันก็ง่ายขึ้น ถ้าง่ายขึ้น เราทำของ เราเพื่อประโยชน์กับเรา เวลามันสะอาดบริสุทธิ์ มันสะอาดบริสุทธิ์เหมือนกัน นี่สิ่งที่ เป็นความ สะอาดบริสุทธิ์ แต่อำนาจวาสนาบารมีของคนมันแตกต่างกัน นี่แข่งอำนาจวาสนา ถ้าง่ายอำนาจ วาสนา สิ่งนั้นเราแข่งไม่ได้ แต่เรามีสติปัญญา เราฝึกใจของเรา เราจะเอาคุณงามความดีของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา

หน้าที่การงานเราก็ทำนะ เราทำหน้าที่การงานเพื่อเลี้ยงชีพๆ เลี้ยงชีพไว้ทำไม เลี้ยงชีพไว้ จะมีชีวิตอยู่ ถ้ามันมีศรัทธามีความเชื่อ เขาเลี้ยงชีพของเขา เขามีความสุขของเขา เห็นไหม เขา บอกว่าเขาเป็นคนดี เขาไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับใครเลย เขาจะสร้างคุณงามความดีของเขา...มันก็ดีของ โลกๆ ใจ แต่ดีของโลก ดีของโลกก็เวียนว่ายตายเกิดไง ความดีของเรา เราดีของเรา เรารักษาใจ ของเรา ถ้ามันรักษาทำสมาธิได้ เวลาเกิดเป็นพรหม ไปเสวยภพชาติ พอหมดอายุขัยมันก็เวียนมา แล้วเวียนมาก็เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ก็เกิดในนรกอเวจี มันก็เวียนมา มันเวียน มา นี่ดีของโลกใจ ความดีของโลกมันมีเท่านี้

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นไก่อตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา พัน จากวิภูวน กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันพ้นจากอันนั้นไป มันพ้นไปจากที่ไหน? มันพ้นไปด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยเขาวนปัญญา ถ้าเขาวนปัญญามันเกิดขึ้น มันทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบ แล้วพิจารณาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

การเห็นตามความเป็นจริงนั้นเพราะจิตมันสงบ จิตของเราเนะ จิตเราสงบระงับจากภาระ ทางโลก ถ้าคนปฏิบัติ คนมีเรือนหลังใหญ่ มันคิดไปหมด วิตกวิจารณ์ทุกอย่างทั่วไปหมดเลย เรา ยังไม่ได้ทำสิ่งใดเรียบร้อย แล้วเราจะมานั่งสมาธิภาวนา คนที่เรือนหลังเล็กเขาก็ทำความสงบของ ใจเข้ามา แล้วเขาพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม เพราะจิตของเขาจริง เพราะจิตของเขาจริง จิตเขาไม่แบกโลกมา

ถ้าเขาแบกโลกนะ แบกโลกคือสัญชาติญาณ แบกโลกคือจินตนาการ แบกโลกคือความรู้ ของเขา ถ้าความรู้ของเขา นี่จิตมันเสวยอารมณ์ จิตมันอารมณ์สอง คือจิตเป็นธาตุรู้ แต่มี ความรู้สึกนึกคิดอันนี้มันเกิดมาจากจิต มันเป็นสอง มันแบกมันหามกัน เวลามันสลัดทิ้ง สลัดทิ้ง

ความรู้สึกลึกซึ้งทุกสิ่งทุกอย่าง มันเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติที่รู้ จิตมันสงบเข้ามา นี่จิตมันเป็นความจริงขึ้นมาเพราะมันไม่แบกเรื่องโลกๆ ไม่แบกว่าคนเรื่อนหลังเล็ก คนเรื่อนหลังใหญ่ คนมีความวิตกกังวลมาก นี่เรื่องโลกๆ ทั้งนั้นแหละ เรื่องโลกๆ มันก็เกิดดับ มันก็มีความรู้สึกลึกซึ้งทุกสิ่งทุกอย่างของมันเป็นธรรมดา

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา ทำความสงบของใจเข้ามา ใจมันจริงใจ มันสงบจริงๆ พอสงบจริงๆ ความสงบ เรามีความสงบ จิตเรามีความสุข พอมีความสงบ ความสงบระงับ มันมีบุญกุศลของจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นออกเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เพราะจิตมันจริง มันจะเห็นตามความเป็นจริง ถ้าจิตมันไม่จริง จิตมันแบกโลกไว้ จิตมันเรื่อนหลังเล็ก เรื่อนหลังใหญ่มันมีความรู้สึกลึกซึ้งทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว ถ้ามันคิดเรื่องเรื่อนหลังใหญ่มันก็คิดเรื่องปัญหาที่รับรู้มัน ถ้ามันเปลี่ยนจากปัญหานั้นเป็นกาย เป็นเวทนา เป็นจิต เป็นธรรมมันก็เปลี่ยน เห็นใหม่

เรื่อนหลังใหญ่มันคิดแต่ภาวะรับผิดชอบของผู้ที่รับผิดชอบ เวลามันจินตนาการให้เป็นกาย เป็นเวทนา เป็นเวทนา เป็นจิต เป็นธรรม มันถึงบอกว่าจิตมันไม่จริงใจ เพราะจิตมันยังแบกหามอยู่ของมัน มันก็เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมเหมือนกัน แต่เห็นโดยจินตนาการเห็นโดยที่เรื่อนหลังใหญ่มันขึ้นมา

แต่ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาแล้วมันเห็นเป็นนิมิต เห็นเป็นความจริงของมัน มันไม่มีเชื่อใจ เพราะจิตมันจริง พอจิตมันจริง จิตมันจริงมันละทิ้งให้ใจสงบเข้ามา เวลามันออกรู้ ออกเห็นของมัน ออกรู้ ออกเห็นเพราะอะไร เพราะมันจะตำรอก มันจะคาย คายความผูกพันในจิตใต้สำนึก คือ สักกายทิฏฐิ ความเห็นผิด

ความเห็นผิด ใครเป็นคนเห็นผิดละ

เราสอนกันทางโลกนะ คนนั้นเห็นผิด เราพยายามบอกเขา เราพยายามใช้เหตุผลกับเขา เขาก็เห็นความถูกต้องได้ แต่ความถูกต้องด้วยเหตุด้วยผล แต่เวลาความเห็นผิดของเรา อวิชชา พญามารมันซึมซับอยู่ที่ใจ มันเป็นอนุสัย มันเป็นมา เราจะเห็นถูกขนาดไหนมันก็เห็นถูกแบบภาวะเรื่อนหลังเล็ก เรื่อนหลังใหญ่ ความเห็นถูก-เห็นผิดมันก็เห็นถูก-เห็นผิดจากภายนอก เป็นธรรมสาธารณะ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเหตุด้วยผล

เวลาหลวงตาท่านบอกว่า “เหตุและผลรวมกันเป็นธรรม”

ต้องมีเหตุมีผล เราต้องคิดด้วยเหตุด้วยผลขึ้นมา เวลาผลมันรวมลงเป็นธรรมๆ เป็นธรรมคือมันปล่อยวางไง ด้วยเหตุด้วยผลมันก็ไม่ไปแบกไปหาม ด้วยเหตุด้วยผลมันก็ไม่ไปยึดไปถือ ด้วยเหตุด้วยผล นี่มันด้วยเหตุด้วยผล ด้วยปัญญาอบรมสมาธิ ด้วยเหตุด้วยผล สิ่งที่เกิดมันเรือนหลังเล็ก เรือนหลังใหญ่ เพราะมันเป็นเรื่องของขั้น เรื่องของความรู้สึกนึกคิดที่มันเกิดมากับใจ ที่เป็นจรตนิสัย คนจรตนิสัย โทสจรต โมหจรต โลกจรต ความมีจรตสิ่งใดตรงกับจรตนั้นมันก็ทำให้จิตใจนั้นมีอารมณ์ความรู้สึก

ถ้ามันมีปัญหา ปัญหามันแยกแยะอย่างไร สิ่งที่มีมันปล่อยวางขึ้นมามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิมันเป็นการตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรึกในเหตุในผล ในสัจจะ ในทางทฤษฎี เราตรึกในอย่างนั้น มันไม่เป็นเนื้อแท้ ถ้าเป็นเนื้อแท้ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มันสงบระงับเข้ามาเป็นเนื้อแท้ เนื้อแท้เพราะอะไร เพราะว่าเราจะพูดสิ่งนี้ออกมาเป็นทางทฤษฎีได้ยากมาก ถ้าจิตใครสงบ โอโฮ! มันมีสติมีปัญหา เราบริหารจัดการจิตของเรา มันเป็นความมหัศจรรย์ เพราะอะไร เพราะว่าอย่างเรา เราควบคุมตัวเองไม่ได้ เราควบคุมความคิดเราไม่ได้ เราควบคุมสิ่งใดไม่ได้เลย พอมันสงบเข้าไป มีสติปัญญา มันควบคุมได้หมดเลย

ถ้าควบคุมได้หมดเลย เรายิ่งไป รำพึงไป เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เพราะจิตมันจริง จิตมันจริง เวลาเห็นจริงมันก็เป็นมรรค มันก็เป็นโลกุตตรธรรม ที่ว่าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เหตุและผลมันเป็นธรรม มันด้วยเหตุด้วยผลเหมือนกัน แต่มันเป็นโลกียธรรม มันเป็นธรรมเพราะสัญชาตญาณของมนุษย์ มันเป็นธรรมเพราะต้นทุนของเรา พอต้นทุนของเรามันสงบเข้ามาแล้ว “ศีล สมาธิ ปัญญา”

ถ้าเกิดมันเกิดสมาธิขึ้นมา ความเป็นสมาธิ เห็นไหม เพราะคนที่ไม่มีอำนาจาสนา พอเป็นสมาธิก็บอกนี่นิพพาน เพราะมันว่าง มันมีความสุขนะ มันบอกนี่คือนิพพาน นิพพานของคนดิๆ ไร นิพพานของกิเลสไร มันยังไม่สำรอกกายของมันไป

ถ้ามันสงบระงับเข้ามา มันจับต้องได้ มันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แล้วมันพิจารณาของมัน พิจารณามันก็ปล่อย มันก็สำรอก มันสำรอกที่ไหน? สำรอกที่มันขนลุกขนพอง มันเป็นอย่างนี้ ทำไมมันลึกลับซึ่งขนาดนี้ แล้วทำไมเราโง่ได้ขนาดนี้

แต่เดิมเราแสวงหา ปากกัณฑ์ดินถีบเพื่อแสวงหาธรรม ธรรมอย่างนั้นมันเป็นธรรม
สาธารณะ ธรรมะเป็นธรรมชาติ เขาว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ เราก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาตินะ
การเวียนว่ายตายเกิดนี้เป็นธรรมชาติ แต่เวลาถ้าเรารู้จริง เราสลัดทิ้งหมดเลย

นี่ความเป็นธรรมชาติบังมันไว้ แล้วเวลาถึงที่สุด เวลามันทำลายภวาสวะ ทำลายภพ
ทำลายผู้รู้ผู้เห็น มันทำลายหมด มันทำลายผู้รู้ ยิ่งทำลายยิ่งสำรอก ยิ่งคาย ยิ่งสะอาดบริสุทธิ์
สะอาดบริสุทธิ์แบบธรรมนะ ไม่ได้สะอาดบริสุทธิ์แบบโลก สะอาดบริสุทธิ์เขาต้องวัดค่าๆ ใจ

เวลาโลก เห็นไหม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ไม่มี แต่ธรรมะมันยิ่งกว่า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ มันต้อง
สะอาดบริสุทธิ์เต็มทีของมัน ถ้ามี ๐.๐๑ อันนั้นล่ะ อวิชามันหลบอยู่ที่นั่น พอจิตมันเสื่อมนะ
มันคลายตัวออกมานะ มันครอบงำได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เลย เพราะมันละเอียด

แต่ถ้าเราพิจารณาของเรา ถ้ามีที่ไหน มันมีสิ่งใดจับต้องได้ จะต้องเข้าไปรื้อค้น จะต้องเข้าไป
พิจารณา จะต้องไปถอดไปถอน ทำความจริงของใจดวงนั้นตลอดไป สิ่งนี้เป็นการกระทำของ
ใจ เหตุและผล เหตุและผลตามความเป็นจริง เหตุและผลเป็นปัจจัยตั้ง เหตุและผลเป็นสิ่งที่เกิด
จากสภาวะ เกิดจากดวงใจดวงนั้น

“จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง”

ถ้าใจดวงนั้นยังไม่สามารถเข้าใจได้ ใจดวงนั้นไม่สำรอกคายกิเลสได้ มันก็อ้างทฤษฎีไป
เรื่อยล่ะ อ้างสังขารม โลกียปัญญา สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล แต่เป็นเหตุเป็นผล
ทางโลก เป็นเหตุเป็นผลที่ยอมรับกัน แต่ความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างธรรมกับกิเลสที่มัน
ยอมรับกัน ความเป็นเหตุเป็นผลของธรรมที่เข้าไปชำระล้าง ไปสำรอก ไปคายอันนี้ มันเป็น
ปัจจัยตั้ง เป็นสันตภิสุทธิโก มันอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก

เราเป็นสัตว์ตัวหนึ่ง สัตตะผู้ข้อง เราข้องในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
อยากรู้ อยากเห็น อยากพ้น อยากไป เราก็ข้องอยู่ แต่ข้องแบบนี้เป็นมรรค เป็นมรรคคือแสวงหา
มีการกระทำ ไม่ใช่ข้องอยู่แล้วทิ้งเลสงสัย ข้องอยู่แล้วไม่มีการกระทำ ข้องอยู่แล้วไม่สนใจ ใจ
ข้องอย่างนั้นมันก็ข้องแบบวิภูฏะ มันจะเวียนไปไม่มีที่สิ้นสุด ใจเราข้องของเรา สัตตะ สัตว์ผู้
ข้อง เราข้องในธรรมะ เราอยากรู้ อยากเห็น เรามีการกระทำเป็นมรรค เป็นมรรคคือการพิสูจน์

การตรวจสอบ แล้วมันจะเข้าสู่มัชฌิมาปฏิปทา ความสมดุล ความพอดีของใจ ถ้าใจสมดุลพอดี
มันตำรอกายอวิชา คายความไม่รู้ออกจากใจ อันนั้นจะเป็นคุณธรรมของเรา เอวัง